

**MARIA
BARBAL**
**Tots els
contes**

Edició a càrrec
de Carme Arenas

Columna

DOSSIER DE PREMSA

UN ESDEVENIMENT LITERARI

Del pròleg de Carme Arenas, *Conta'm la vida*

Tenir a les mans un llibre de contes significa el plaer de ser en una casa amb moltes estances on en cadascuna s'allotja una història. Una espurna infinita de possibilitats d'alliberar la imaginació, de deixar-se transportar a altres realitats, de fer coneixences, de copsar i capir reaccions que no són nostres, d'imaginar altres vides. El plaer de fruit d'un món ric en diversitat, on qualsevol aspecte pot contribuir a modelar-nos, a fer-nos gaudir i créixer.

Si qualsevol llibre de contes ens concedeix totes aquestes possibilitats, tenir a les mans tots els contes de Maria Barbal és un regal que rares vegades podem apreciar. Barbal ha estat guanyadora de pràcticament tots els guardons literaris a Catalunya i elogiada internacionalment gràcies a les nombroses traduccions. La seva llarga trajectòria ens arriba fruit d'una tasca pacient i precisa, que va despuntar de bon començament i que ha tingut el mèrit d'anar creixent i consolidar-se. Ha sabut mantenir un públic lector fidel gràcies a una feina ben feta on destaca la llibertat de creació, lluny de modes passatgeres o interessades.

Hem begut d'una tradició de grans autors que han volgut dedicar el seu talent literari al conte (Jorge Luis Borges, Franz Kafka, Julio Cortázar o Pere Calders i Quim Monzó en la nostra tradició més propera). I d'altres que ens han servit contes que ens han ajudat a entendre millor l'obra narrativa llarga i que sovint han constituït un banc de proves per a novel·les posteriors, com és el cas de Caterina Albert o Mercè Rodoreda. El conte demana intensitat en tots els aspectes, i en certa manera, saber concentrar els recursos expressius en poc espai. Julio Cortázar ho resumia dient que el conte és d'efecte únic. Tot ha de ser dit amb un toc de mestria i amb una economia que només els grans aconsegueixen. Ernest Hemingway ens parlava de la teoria de l'iceberg, segons la qual en un conte el que es mostra és només una part molt petita de tot el que hi ha contingut, de manera que a base d'al·lusions, insinuacions o sobreentesos, serà el lector qui acabarà de confegir la història.

El present volum aplega tota la narrativa curta de qui ha destacat per damunt de tot com a novel·lista, però que des de bon començament va dedicar al conte volums tan esplèndids com *La mort de Teresa*, al qual van seguir *Ulleres de sol*, *La pressa del temps*, *Cada dia penso en tu*, *Pampallugues* o *Bari*. En tots aquests reculls de contes hi traspua un gran domini narratiu. Tots contenen allò que agrada va al guatemalenc Augusto Monterroso: la claredat, la fermesa i la precisió, que no implica necessàriament la brevetat. Brevetat que ell apreciava com a símptoma de bona educació. I nosaltres hi afegiríem de domini del gènere, de talent.

Joan Triadú deia que per a Pere Calders el conte era «l'art de pensar». I afegia que, en el cas de Barbal, donat «el seu mestratge narratiu a l'alçada de l'excel·lència de la seva novel·lística, [...] l'art, aquí és de sentir, [...] amb el pols tranquil i la paraula a la punta dels dits». I encara: «[...] la capacitat de creació des de la imaginació és, per a Maria Barbal, aparentment inesgotable; el resultat és excel·lent». I podríem dir que també és l'art de les paraules precises, dels silencis, de les paraules no dites. Josep Maria Benet i Jornet, en una carta personal a Barbal amb motiu de la reedició d'*Ulleres de sol*, comenta que el recull és una «perversa delícia», i afegeix: «no pares de pujar el llistó. M'agrada tant aquesta manera sintètica, el·líptica d'escriure... Aquesta literatura del “no dit, del no sabut” que tensa la matèria narrada i no fa concessions argumentals». En cadascun dels contes hi hem constatat una qualitat magnífica, però la possibilitat d'oferir-ne la totalitat en el present volum, i organitzats de manera diferent de com ens havien arribat fins ara, ens obre una nova dimensió, una lectura renovada i la possibilitat d'una mirada actual.

Els contes de Barbal són peces esplèndides que tracten temes del tot universals. Junts, aporten una visió nova i ofereixen alguna cosa que va més enllà del conte mateix. Condensant l'espai i el temps, l'autora aconsegueix una profunditat tant en els personatges com en els temes. Jorge Luis Borges deia «L'ànima és dins la veu», i en el cas de Barbal és ben cert, la veu hi és sempre contundent, poderosa en matisos, en gran part gràcies a una llengua precisa i rica, que entra suau i ho amara tot. És amb el seu estil inconfusible, fet de concisió, de claredat, que denota una gran expertesa, que captem aquesta ànima que ho vertebrava tot.

Hem començat el trajecte pels contes de Barbal amb la imatge de les moltes portes que se'ns obren com a lectors per anar descobrint mons heterogenis i a la vegada coherents en cada conte. Al final de la lectura, ens adonem que hem estat passejant per un bosc amb una vegetació ben diversa i amb sentors que es complementen i que ens perfumen. Ja no podem parlar de compartiments diferenciats, sinó d'un tot cohesionat, indestruable, que ens facilita la lectura de la resta de l'obra barbaliana.

*Carme Arenas, filòloga i historiadora de l'art.
Catedràtica de Literatura Catalana,
crítica literària, traductora i editora.*

EL GRAN RECUILL DE CONTES DE MARIA BARBAL

ELS APARTATS

El volum recull la totalitat dels contes escrits per Maria Barbal fins ara (91), tant els publicats en volums (68) com els esparsos en publicacions periòdiques o en antologies temàtiques (20) i, també, contes encara inèdits (3), que s'ofereixen en primícia.

«**D'humana natura**» aplega vuit contes, dos dels quals inèdits en volum. En tots ells hi pesa la importància del comportament humà davant de fets extrems com ho poden ser la mort d'un fill, una pandèmia, el fet d'envellir, o el fet de caure en la necessitat del vi per apaivagar els torts de la vida. Barbal ens presenta aquestes situacions on els humans tendim a projectar el millor que tenim, tot i que de vegades el fat no ens és propici. Però tant se val, perquè el que interessa és el procés de viure, no el final. Com en el cas de la remuntada d'una autora oblidada pels lectors, que viu un reconeixement tardà de manera insòlita i ens avisa que mai no hauríem de perdre l'esperança. En tots aquests relats, Barbal no recorre a cap intent alligador ni crea pautes de conducta. Es limita, amb mà prudent però ferma, a mostrar-nos com és la vida, amb tots els seus claroscurs.

«**La importància dels orígens**» recull quatre contes en els quals s'explicita com n'és de cabdal el lloc on hem arrelat des de petits, encara que les circumstàncies de la vida ens en puguin haver distanciat. Els orígens ens impregnen d'una manera determinada de veure i calibrar el món, que difícilment abandonem i que, per lluny que la vida ens tragini, sempre busquem ocasions per tornar-hi, per sentir-nos a casa. La visió del món que ens atorguen els orígens ens delata i ens configura, i veiem com les maneres de fer pertanyen més als llocs on hem viscut que a nosaltres mateixos. Allò a què donem importància no ho podem abandonar així com així. Ni volem. Per això el record ens permet de transportar-nos a paisatges i moments que hem atresorat o que preservarem tota la vida.

«**El món de muntanya**», no cal dir-ho, és un dels temes més tractats per Maria Barbal, sobretot en la seva primera etapa narrativa: concretament el Pallars, d'on és filla i on va viure tota la infantesa i l'adolescència. Tret del primer conte, la resta pertanyen al llibre *La mort de Teresa*, que és el que millor dibuixa aquest món amb tota la seva bellesa i, també, amb totes les renúncies i sacrificis. El món de muntanya hi és vist des de diferents perspectives, però normalment des de la individualitat, i s'hi tracten temes com el despoblament o les migracions a ciutat, amb actituds de fermesa i d'anar contracorrent. El món de muntanya no se'ns presenta com un món idealitzat, ans al contrari, com un univers fet de soledat.

«**Protagonistes**» són quinze contes que tenen en comú una personalitat molt definida, que sobresurt del tema i de l'ambientació. Aquests protagonistes tant poden ser persones com animals o objectes, i tots ens mostren maneres diverses d'entendre el món i les relacions humanes. Els protagonistes dels contes de Barbal solen presentar alguna fragilitat aparent, però un cop els anem coneixent es revelen forts i determinats. En aquest apartat hi ha, a més, dos contes esplèndids que el lector no podrà eludir per motius diferents: pel que expliquen i, sobretot, per com ho expliquen. Tots dos mostren una gran destresa i, en el cas del conte llarg «Por de volar», veiem com l'autora no s'està de fer una pinzellada entre còmica i desmitificadora envers allò que sovint solem sacralitzar en el món de l'art. Es tracta, a més, d'un conte inèdit que podria perfectament ser una *nouvelle*. «Una jornada gens particular» és un conte que manté un enigma que el lector només descobrirà al final. Una altra obra mestra que destaca del conjunt.

És ineludible també un conte que té per protagonista un animal, un gat molt estimat, i tot el dol que comporta la seva pèrdua.

«**D'amor i enamoraments**» el conformen quinze contes on l'amor hi és presentat de maneres molt diverses, gens ensucrat, ans al contrari, de vegades cruel o feridor, o envoltat d'alguna sorpresa inesperada.

«**En el paradís del record**» hi trobem set contes on se'ns mostra que els records, sobretot els de la infantesa, ens queden fixats per sempre. Al llarg de la vida, potser els anem modelant, com ells ens han modelat a nosaltres. Però cal preservar la memòria històrica, conservar-la i traspassar-la, com a mitjà per reparar el mal fet o per evitar que es repeteixi.

«**Amistat duradora?**» aplega quatre contes que ens plantegen la importància de l'amistat i la dificultat de mantenir-la per circumstàncies de la vida. L'amistat entre dones que comporta complicitats, o la que ens dona sorpreses.

«**Captures**» són sis relats que pertanyen a reculls diferents, tret de «Flor d'hivernacle» i «Illes de primavera», que no havien estat mai publicats en volum. Es tracta de visions físiques o evocacions que els personatges tenen en un moment determinat, que els remetent a records de vivències o simplement els aporten sensacions. Són contes on preval el fet casual, inesperat.

«**Família**» tracta de les dinàmiques i a voltes els conflictes que es poden donar entre parents, car sovint, les jerarquies familiars no permeten que cada generació busqui i trobi el seu voler al món. Sovint són els paisatges interiors els que solen mantenir-nos vius. Especialment quan allò que ens envolta no té res a veure amb nosaltres. Pot arribar a ser un mecanisme de supervivència. En altres casos, una desgràcia pot desgavellar per sempre el rumb d'una família. En aquest apartat trobem un altre ineludible, «El pare pròdig», un conte en el qual Barbal sap donar un gir inesperat i el lector podrà trobar tota la tendresa i tota la fúria, inspirada en la paràbola bíblica.

«**Reaccions insòlites**» recull deu contes, set dels quals provenen de *La pressa del temps*. En general els protagonistes viuen situacions poc comunes o, simplement, reaccionen de manera diferent de com ho esperaríem. En alguns casos, per alliberar-se d'una situació de dominació; altres vegades assistim a reaccions extremes, i esporàdicament se'ns plantegen situacions inaudites. Els animals també són presents en aquest apartat, a través del conte «Lliure», que en aquest cas es tracta d'una cadenera que persisteix fins a aconseguir allò que més desitja: la llibertat. Un conte ple de matisos entenedors que ens fan adonar de com els animals ens ensenyen moltes coses, si estem predisposats a aprendre-les.

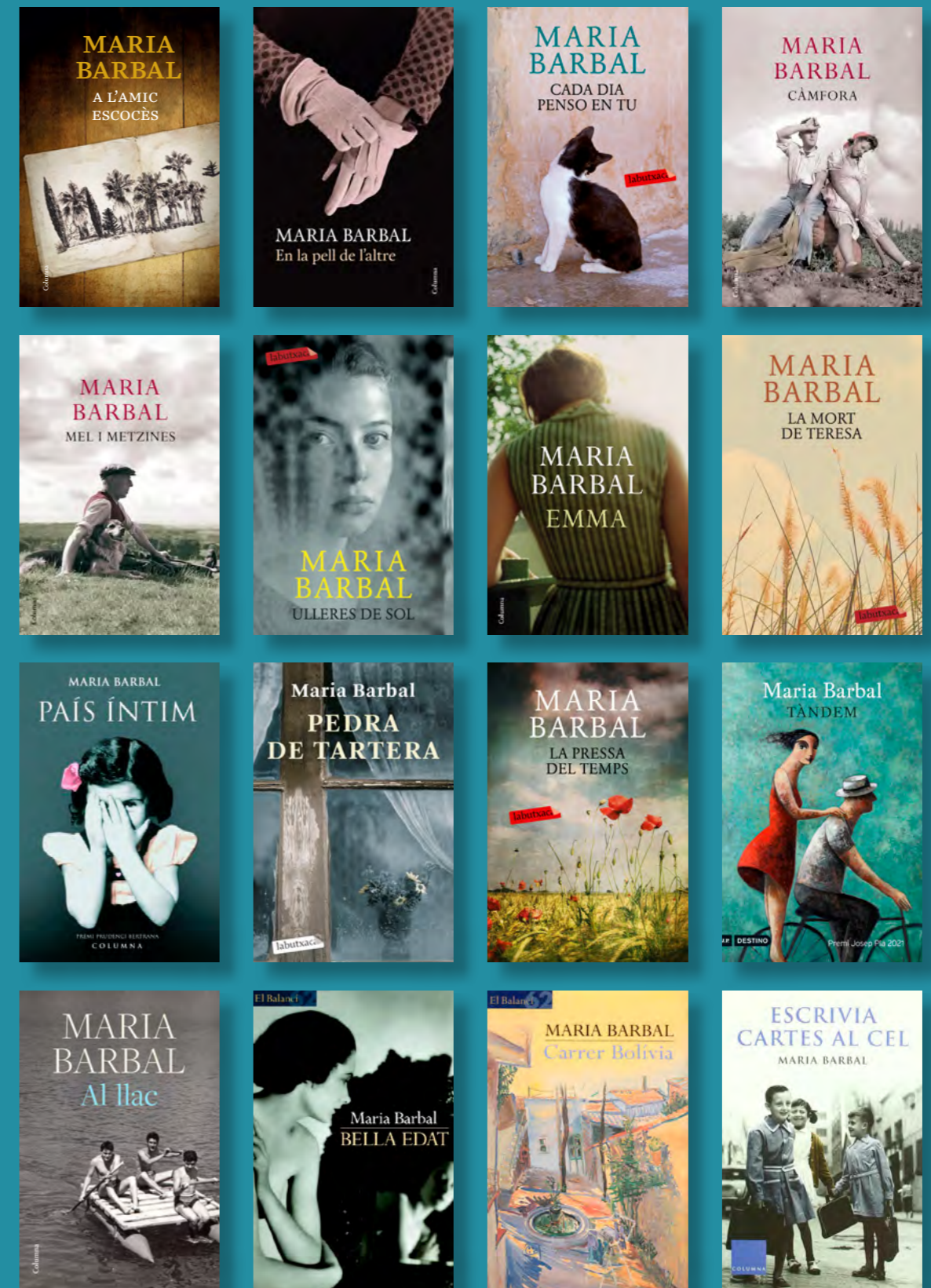
«**Per a totes les edats**» són deu contes que es poden compartir amb els més petits, històries plenes d'enginy narratiu, de tendresa i de saviesa. En tots ells, malgrat les diferents temàtiques i formes —alguns poden semblar faules—, no hi ha mai una voluntat alligadora. Ans al contrari, Barbal se'n serveix per exposar fets que podrien ser humans, però que a través de l'acció de l'animal protagonista en podem treure un gran profit. No hi falta enginy i un tractament molt adequat del llenguatge que, ben segur, contribueix a fer-nos-els més nostres.

*Una veu contundent, poderosa
en matisos. Un estil inconfusible fet
de concisió i claredat.*

Maria Barbal

(Trep, 1949) es va donar a conèixer amb la novel·la *Pedra de tartera* (premis Joaquim Ruyra 1984 i Joan Crexells 1985), una fita de la narrativa catalana contemporània. Aquest llibre obre un cicle novel·lístic amb el Pallars nadiu de l'autora com a punt de referència, que també integren *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (premis de la Crítica 1992, Crítica Serra d'Or 1993 i Nacional de Literatura 1993). La seva obra com a novel·lista també comprèn els rellevants títols *Escrivia cartes al cel* (1996), *Carrer Bolívia* (1999), *Bella edat* (2003), *País íntim* (Premi Prudenci Bertrana 2005) i *Emma* (2008). Després del seu brillant debut com a autora de narracions amb *La mort de Teresa* (1986), ha publicat els volums de relats *Ulleres de sol* (1994), *La pressa del temps* (2009) i *Cada dia penso en tu* (2011). L'any 2014 va publicar la novel·la *En la pell de l'altre*, sobre la capacitat de la protagonista de brillar damunt d'una mentida. Amb la novel·la *A l'amic escocès* (2019) va cloure l'anomenat Cicle del Pallars.

El 2021 va guanyar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes per la seva trajectòria literària i el Premi Josep Pla amb la novel·la *Tàndem*, traduïda a l'italià, l'eslovè i l'alemany.

Ganes de conte

Vaig titular un recull dels meus contes *La pressa del temps*. No podia imaginar llavors com era d'abassegadora, d'avara, aquella pressa.

Arriben *Tots els contes* per remenar i triar-los d'un en un i me'ls miro amb simpatia i amor. Ara bé, si ja són tots és que m'han despatxat com a contista. O potser és que, de moment, són els que es van publicar en volums, als diaris i revistes, aquí i allà, més algun que s'havia distret de qualsevol edició, sumats a tots els que he revisat. Voldria encara escriure aquells contes pensats però que no he escrit al seu moment.

Amb sort, podria ser que d'aquí un temps, d'aquest que corre i no m'espera, n'hi hagués uns quants més. M'agradaria que així fos perquè penso que significaria que encara tinc força i paciència per escriure'n, que encara n'aprenc i, de les històries desitjades, me'n continuen sortint arguments que, després d'espolsar-se un munt de circumstàncies i paraules, aprimats, s'imposen. En definitiva, jo voldria navegar per aquella aigua que he vist massa terrosa o massa fonda per aventurar-m'hi i anar més lluny, trepitjant si cal tot de ratlles plenes de mots perquè han resolt que ja havien arribat a un bon final sense el meu concurs. Quin tresor és la llibertat de l'escriptura quan no fa cas ni de l'escriptor!

Als pobles, abans, sobretot a l'hivern, hi havia ganes de contes, anècdotes viscudes i modificades per qui explicava, o inventades al moment de parlar. Passaven de pressa les hores a la vora del foc, les hores al pedrís pel bon temps, i un bon contador era molt valorat, sobretot si estrafeia la veu pròpia per donar veus diferents als seus personatges: no podia ser que el llop tingués una veu tan fina com la d'una nena xica o la d'un corderet. I així, així, passaven les hores. També passen avui. A les biblioteques contenen contes, i també algú tot sol en llegeix sense moure els llavis, a la platja, en una butaca o sota un pi. Sí, també avui.

Potser no cal que, abans d'acabar-se, cada conte ens faci l'efecte d'un cop de puny damunt la taula perquè tremoli un xic i ens deixi astorats o somniosos. Potser no cal, per escriure'n, viure amb tantes ganes que no ens permeten adonar-nos que vivim i per això hem trobat el temps de pensar-los. Cada persona, carrer, plaça o indret pot regalar a uns ulls atents, al pensament, un tarter de contes, potser incomptables o infinits.

Aquests són uns quants dels contes que he escrit. M'hi voleu acompanyar?

Maria Barbal

Tots el contes

MARIA BARBAL

Col·lecció Clàssica

Tapa dura amb sobrecoberta

736 pàgines

22,90 euros

Per a més informació o per concertar entrevistes:

Xavier Gafarot

xgafarot@grup62.com • 934 928 654

Columna